

באורים

סיפור המסגרת למאמר שני, מתאר את הקשיים העולים למלך בתהליך לימוד התורה. הקושי הראשון היה ביחס לתארים של ה', ומשם התגלגל העניין למשמעות של ארץ ישראל דרך התואר כבוד ה' שמתגלה דווקא בה. את הקושי השני מעלה המלך כעת, ביחס לעבודת הקרבנות שנתפסת בצורה אלילית, כביכול ה' זקוק למאכל ומשקה מאת בני האדם. המשותף לשני הקשיים הוא ששניהם עוסקים בעניין ההגשמה. לשיטת הפילוסופיה, אין שום מגע בין האלוהים לעולם הטבעי, ולכן אין שום חשש להגשמה. הדתות, בניגוד לפילוסופיה, מקרבים את האלוהים אל העולם, ובוזה הם מסתכנות בהגשמה. הנצרות והאסלאם חלוקות ביניהם בהתמודדות עם הבעיה הזו, כמתואר בתחילת מאמר א', ושתייהן מבטאות הקצנה מסוימת. היהדות, מהלכת על גבול דק מאוד, שבו מצד אחד היא יוצרת קשר אמין וקרוב בין ה' לבינינו, בהשגחה ובנבואה, ומצד שני היא שוללת את ההגשמה באופן מוחלט. החבר מסביר למלך את האיזון העדין הנדרש כדי להכיל את שתי הקצוות הללו, גם יחד. החבר משווה את מבנה המקדש והעבודה בו, למבנה האדם וכוחות החיים שלו. 'ושכנתי בתוכם' איננה מליצה, שמקשרת באופן מלאכותי בין המקדש לאדם, אלא אמירה מדויקת בתכלית. האדם הוא מקדש קטן, במלוא מובן המילה. האדם בקטן, והמקדש בגדול, מייצגים מערכת זהה של שיתוף פעולה בין הרוח והחומר. למרות שהשכל לא זקוק לאכילה, והשכינה לא זקוקה לקרבנות, התבנית שחקק ה' בעולמו מייצרת תלות ביניהם. המקדש איננו הוויה מנותקת משגרת החיים הפשוטה של ההמון. עבודת ה' של כל יהודי במעגל האישי, ועבודת המקדש של הכהנים במעגל הלאומי, מתחברות יחד בהשראת הקדושה בעולם הטבעי.

הרחבות

1. מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן בטעמי הקרבנות

ואני רוצה שתקרב לי מה שקראתי בקרבנות ממה שיקשה על השכל לקבלו. ריה"ל, שם בפיו של מלך כוזר שאלה שגדולי הראשונים עסקו בה: מהו טעם הקרבנות? ידועה שיטתו של הרמב"ם שמסביר, כיוון שכל העולם דאז עבד עבודה זרה, על ידי הקרבת קורבנות, ובני האדם התרגלו לעבוד את אליליהם - הקב"ה שימר את צורת העבודה הזו, שהרי "אי אפשר, לפי טבע האדם, שיניח כל מה שהרגיל בו פתאום" [מורה נבוכים חלק ג פרק לב] (אך השווה זה למה שכתב במשנה תורה, הל' מלכים, יא, א; בית הבחירה א, א, שהקורבנות כולן מכלל החוקים הן ומפורשת דעתו שגם לעתיד לבוא נקריב קרבנות. וראה עוד בספר מלחמות ה' לר' אברהם בן הרמב"ם [הוצאת מוסד הרב קוק עמ' סח] שטעמי אביו למצוות הן בגדר אפשרויות בלבד).

הרמב"ן מקשה על הרמב"ם שש קושיות. ועל כן מביא הרמב"ן שני טעמים אחרים לעניין הקורבנות. הראשון: טעם ליישב את הלב לפשוטי העם, בכך שהאדם יחשוב שהקרבתו מכפר עליו ובעצם 'מחליף' אותו. כשאדם רואה איך שוחטים את הקרבן מתעורר ליבו לתשובה. השני: טעם שמביא הרמב"ן, והוא העיקרי, ש"על דרך האמת יש בקרבנות סוד נעלם... שם נעלם... וכל קרבן לשון קריבה ואחדות" [ויקרא א, ט]. (עוד על מחלוקתם ראה במאירי, חיבור התשובה, חלק משיב נפש, י"ג; בריטב"א, ספר הזיכרון, פרשת ואתחנן ועוד; הרב קוק, מאמרי הראי"ה, עמ' 18, עמ' 540).

שאלות לדיון

מה ניתן ללמוד מכך שבאור עולם קבע שמי שמכין עצמו לקבלת השפע זוכה לקבלו?
לאור דברי ריה"ל, למה צריכים לכוון הכהנים העובדים בבית המקדש?

כה אמר הפזרי: זה מספיק לי בענין הזה, ואני רוצה שתקרב לי מה שקראתי בקרבנות ממה שיקשה על השכל לקבלו, פאמרו: "את קרבני לחמי לאשי ריח ניהחיי", אומר על הקרבנות פי הם קרבן ה' ומזונו וריחו.

כה אמר החבר: הנה אמרו "לאשי" מתרץ כל קשה. יאמר פי הקרבן ההוא והלהם וריח הניחוח המיחסיים אלי, אמנם הם לאשי, רצונו לומר: האש הנפעלת מצויו יתעלה, אשר מאכלה הקרבנות, ואחר פן יאכלו הפהנים הנשאר מחלקה, ואמנם הפנה בזה טוב הסדר שיחול עליו המלך, חיל גדלה, לא חול מקום. והנח דגמא לענין האלהי את הנפש המדברת, החלה בגוף טבעי בהמי. פאשר נשתנו טבעיו ונסדרו כחותיו הראשיים והמשניים סדר מוכן למצב נעלה ממצב הבהמות, היתה ראוייה חלואת המלך השכלי אצלו, להורות אותו ולהדריכו ולהתחבר עמו כל עוד נשאר הסדר ההוא, וכאשר הפסד הסדר, יפרד ממונו. וידמה לסכל פי השכל צריך למאכל ולמשפתה ולריח, לפי שהוא רוצה אותו מתמיד בהתמדתם ונפרד בהפרדם, ואין הדבר פן. אבל הענין האלהי נדיב, רוצה הטוב לכל, וכל עת שיסדר דבר ויפון לקבל הנהגתו, לא ימנע ממונו, ולא יחדל מלהאציל עליו אור וחכמה והשראה, וכאשר פגם סדרו, לא יקבל האור ההוא, ויהיה זה הפסדו, ויתעלה הענין האלהי משישיגהו רפיון או הפסד.

הקושי בהבנת הקרבת הקורבנות

הכנה גשמית להשראת השכינה

תקרב לי - תסביר לי. **קרבן ה' ומזונו וריחו** - ומי שצריך למזון הרי הוא גשמי. **חול גדולה, לא חול מקום** - חלואת של רוממות מופשטת וקשר עם המלך ולא חלואת שתופסת מקום גשמי. **הנח דוגמא** - תשווה לדוגמה. **הנפש המדברת** - הכוח השכלי שבאדם. **מתמיד בהתמדתם** - כאשר האדם אוכל כראוי, כוח השכלי פועל כראוי. **אין הדבר כן** - השכל עצמו מופשט ואינו זקוק לאוכל. **שיגהו** - יפגע בו.